

APRÓBB KÖZLEMÉNYEK.

HOL KEZDŐDIK AZ ÚJ ÉV LEGELŐBB? — Azon kérdésekhez, melyek időről időre felmerülnek s a figyelmet szélesebb körökben is magukra vonják, mint például: „forog-e a hold maga körül?” vagy: „a század kezdetén az évszám 0-val vagy 1-gyel végződik-e, tehát például 1600 vagy 1601, 1700 vagy 1701, 1800 vagy 1801-e az évszázad jogos kezdete?” s i. t. ezen sokszor megpendülő kérdésekhez tartozik az is, hogy mely helyen kezdődik a földön ez vagy az a dátum, a hétnek ez vagy az a napja legelőbb? E kérdést például így is formulázhatjuk: „mely helyen kezdődött a földön 1870, január 1-je legelőbb? Az új év kezdetét jelzendő, hol kondulna meg a harang legelőbb, föltéve, hogy keletnyugati irányban a földön mindenütt lagnának emberek s mindenütt harangzúgással szoknák ünnepelni az új év kezdetét?

A meridián, mely Ferro-sziget közelében vonul el, a párisi meridián és a greenwichi meridián egy-egy határvonal, mely az aequatorral egyetemben az északi és déli félgömbön helymeghatározásokra szolgál; de sem az

egyik, sem a másik ezen meridiánok közül sohasem volt arra használva, hogy elválasztóvonal legyen a dátum első kezdetére. Ha például a Ferro-meridiánt vennék fel a dátum határvonalául, akkor az újévi üdvözeteket először Ferro szigetén kezdenék meg, s innen mindig nyugat felé, haladva, valamivel később Amerikában, azután Ausztráliában és Ázsiában s végre Európában és Afrikában. De azalatt, míg a szakadatlan sorban egymásra következő újévkezdetek mindenütt megtörténnek, 24 óra múlik el és így Madeira-szigetén, vagy a Teneriffa-fokon, vagy a Capverdén (Afrika nyugati partján) az újév oly időpontban kezdődnék, melyben a közelfekvő Ferro-szigeten pár percz múlva már január 2-ika volna irandó. A Ferro-meridiánban gondolt határvonal Island szigetét két részre, nyugati és keleti területre osztaná. A határvonal nyugati részén lakó islandiaknál 24 órával hamarabb lenne az új év kezdete, mint a keleti oldalon lakóknál. E vonal közelében, csak egy pár lépést kellene tennünk kelet vagy nyugat felé s tetszésünk szerint ezt

vagy a rákövetkező napot irhatnók dátumúl. A nyugati területen már szombat, 1870, január 1-je lenne; a keletin akkor kezdenék pénteket, 1869 deember 31-két.

A főnebbieken a Ferro-meridiánt vettük fel a dátum határvonalának; de ép így gondolhattuk volna a párisit, vagy akár a greenwichit is határvonalnak. Azonban bármelyik is e meridiánok közül igen alkalmatlan határvonal lenne, több tekintetben okozna kellemetlenségeket; mert oly területeket metszene át, melyeknek lakói szakadatlan forgalomban élnek egymással. Efféle választóvonalat, mely forgalmi területeket szelne ketté, sohasem akartak megszabni, s nem is fognak sohasem. Az elválasztó vonalat úgy kell fektetni, hogy — a mennyire csak lehetséges — ne menjen át lakott és művelt helyeken, s így az északi sarktól, ha csak lehet, mindenütt tengeren húzódjék a déli sark felé. És az európai műveltség terjesztői által csakugyan egy oly elválasztó vonal honosult meg lassanként, mely forgalmi területeket nem szel át; e vonal északon a Behring-szorosnál kezdődik, átmegy a nagy oceánon; a déli félgömbön Új-Seelandtól és a Chatam-szigetcsoporttól keletre húzódik el. Ha e vonal egész hosszukterjedésében egy az északi és déli sarkot összekötő meridián volna, akkor az tudományosan biztos és szabatos hatá-

rolást adna; de ilyennemű határmég eddig nem létezik. A használt határgörbe csak az elején meg a végén simúl ahhoz a meridiánhoz, mely Ferrótól 150°-nyira esik nyugat felé; közepén, a rendetlen görbülés által, egészen eltér attól; a görbület forduló partja a chinaí tengerben van. —

A tengerészek a következő szokást követik. Ők ugyanis észlelések alapjáúl a 162° F. ny. (Greenwichtól 180°-t) veszik fel, és pedig a nyugatról kelet felé való utazásnál ugyanazon dátumot és napot 48 óra folytán megtartják p. szombat jan. 1.; vasárnap jan. 2., s ha a 162°-ot áthaladták, ismét vasárnapot, január 2-át írnak; megfordítva keletről nyugat felé való utazásnál egy dátumot és egy hetinapot átugranak, p. szombat január 1-jén, vasárnap jan. 2-án s átlépven a 162°-ot, rá közvetlen kedd, január 4-ike következik.

(*Leipziger illustr. Ztg.*) B. B.

AZ 1868-ban FÖLFEDEZETT BOLYGÓKRÓL. — A bolygó-felfedezéseket illetőleg a mult 1808-diki év igen eredményűsnek mondható; u. i. naprendszerünknek nem kevesebb mint 12 új tagja fedeztetett ezen évben föl, melyek valamennyien azon kisebb bolygók közé tartoznak, melyeknek napkörüli pályája Mars és Jupiter között fekszik. Az elsőt (sorrend szerint a 96-kat) a Marseille melletti longchampsí csillagdán C o g i a fedezte fel

február 17-én s Aiglenek nevezte. Ugyanazon nap estéjén Tempel Marseilleben a másodikat (97-diket) pillantotta meg. Ez Clotho nevet kapott. — A harmadikat april 18-án Clintonban Peters; a negyediket május 28-án Borelli Longchampsban, az ötödiket pedig egyidejűleg hárman fedezték fel, Watson Ann Arborban julius 11-én, Peters Clintonban julius 15-én s végre u. e. hó 16-án, még mielőtt a hír Amerikából Európába jött volna, Coggia volt szerencsés, ezen a sorrendben 100-dik s Hekate nevű bolygódót először láthatni. A hatodiknak neve Helena lett, s aug. 15-én szintén Watson által fedeztetett fel. — Aug. 22-én már ismét Peters fedezte föl a Miriamnak nevezettet (a 102-dikat.) — A következő négyet szintén Watson vette először észre, nevezetesen:

a 8-dikat (103) septemb. 8-án,
a 9-diket (104) „ 13-án,
a 10-diket (105) „ 16-án,
a 11-diket (106) október 10-én,

Végre a 12-diket (107), november 17-én Madrasban Pogson fedezte fel, és Camillának nevezte el. B. A.

SAJÁTSÁGOS HALÁLESET. — Történt többek közt John Russel orvosi praxisában, hogy egy 31 éves menyecskehez hítták, kit nagymérvű vérhányás lepett meg. A legrationálisabb gyógykezelés és gondos ápolás

daczára is, a beteg másnapra meghalt. John Russel azonban már az első vizsgálatnál egy, a gyomorral összefüggésben levő dagot vett észre, melynek minőségéről természetesen csak inga tag sejtelve lehetett. A törvényszéki véghezment bonczolás egy furcsa tényt derített fel. A halott gyomrában ugyanis egy szőrlepenyt leltek, mely $4\frac{1}{2}$ font nehéz, $31\frac{1}{2}$ ctm. ($12''$) hosszú és $13\frac{1}{3}$ ctm. ($5''$) széles volt. Az egyes hajszálak $52\frac{1}{2}$ Ctm. ($20''$) hosszúak voltak és a halott hajához tökéletesen hasonlítottak. Hogyan jutott ez a sok haj a gyomorba? arról az elhunyt legközelebbi rokonai sem tudtak felvilágosítást adni. Férje azonban emlékszik, hogy nejének az a furcsa szokása volt, hogy ha beszéd közben felhevült, fejszirtéről egyes hajakat tépett ki, és azokat kis újjára sodorta. A dag, melyet a hajtömkeleg előidézett, 17 év óta meg volt, és ez idő alatt a gyomor physiologiai működését nem igen zavarta. Ezen eset ismét újabb adat arra nézve, hogy gyomrunk mennyire türelmes idegen testek iránt.

Sz. M.

A MÉHEK MINT GYILKOSOK. — Egyes méhcsipések ritkán vannak jelentékeny következményeket maguk után, ha azonban egy egész raj támadja meg az embert, akkor veszélyes mérgezési tünetek állhatnak be. Ezen ismert tények ellenében Dr.

Thompson a *The British medical Journal*-ban közöl három esetet, melyeknél egy méhcsipés néhány percz alatt halálos lett.

1) Az egyik eset egy 58 éves egészséges és izmos farmeren történt, ki szokott reggelije után kertjébe ment, és itt méhkasait rendezgette. E mellett egy méh nyakán megcsípte, mire rögtön roszúl érezte magát és a szobájába sietett. Itt megérkezve, karszékebe dőlt, s a csipés után alig 15 percz múlva — meghalt.

2) Egy 50 éves egészséges korcsmáros méhszúrást kapván, kertjébe ment, azon szándékkal, hogy petrezselyem leveleket szar, kítson, és azzal a csipés helyét borogassa. Itt azonban összerogyott és néhány percz múlva meghalt.

3) A harmadik eset egy 64 éves asszonynál fordult elő, ki különben egészséges volt, s kit esetleg egy méh szemöldökén megcsípett. Közvetlenül ezután igen roszúl érezte magát, feje fájt és ágyba kívánczolt, hol alig 15 perc múlva — megszűnt élni.

Mind a három egyénnél a csipés helyén alig volt valami észlelhető. — Sz. M.

A LÉPFENE OKI VISZONYA NÖVÉNYÉLŐDIEKHEZ. Davaine várandós tengeri malaczt kísérletképen beoltott lépfnés vérrel. Az állat két nap múlva meghalt, s ekkor az anya, méhlepény és magzat vérét görcső alatt vizs-

gálván, azt találta, hogy az anya és lepény vértestecsei számtalan bakterídiákkal (alsóbbrendű penészgombákkal) vannak telve. A magzat vérében és szöveteiben állítólag semmi sem volt lelhető. Ezután négy más tengeri malaczt oltott be, még pedig egyet a méhlepény vérével, s hármat a magzattól, névszerint a szív, máj és lépből vett vérrel. Az első lépfnében (Milzbrand) halt meg, s vérében ugyanazon gomba-alakok találtattak; a 2. 3. és 4-ik malacz azonban egészséges maradt. Ezen gyenge kísérletek alapján Davaine egész bizonyossággal következteti, hogy a bakterídiák okai a lépfnének és ragályát ezek okozzák. (*Recueil de med. véter etc.* 1869.) — Mennyire hitelesek az ily kísérleteken alapuló adatok, bizonyítja az is, hogy azon pálczaidomú testecsek, melyeket Davaine és Hallier lépfné élődíeinek tartanak, Leisering és Virchow szerint egyszerűen vérjegecsek. Anynyi bizonyos, hogy a mióta Hallier a kolera gomba-theóriáját ki-gondolta, és azt parányi növény-élődíekkel hozta oki viszonyba, a ragály-kérdés, különösen Németországban, még zavarodottabb stádiumba lépett. Tárnyilagosság helyett ábrándos felületesség foglalt helyet. Így történt aztán, hogy, midőn Hallier párthivei szaporodtak, a ragályos kór hosszú sorából alig maradt egy-két betegség, melyet ezen gombalova-

gok theoriájoktól függővé ne tettek volna. Példaként a következőket említjük, melyeket egész határozottan gombaélődi eredetűeknek hirdettek: hasmenés, vérhas, hashagymáz, küteges hagymáz, kanyaró, himlő, védhimlő, vörheny, bujakór, takonykór, váltóláz stb. — Példát vehetnének ezen urak az angoloktól, kik, mielőtt a kolera ragályáról véleményt adtak volna, expeditiót indítottak (Dr. Douglas Cunningham és Dr. Lewis-sal élén) a Ganges és Euphrat partjaira, mely vidék tudvalevőleg a kolerának őshelye, hogy itt a közegészségi s nevezetesen a tellurikus viszonyokat tanulmányozzák; termékgyűjteményeket szerezzenek, s bő anyaggal hazatérve, azt feldolgozzák.

Mennyiben van mégis befolyása a penészgomba-szervezetnek az ember és állat élettani folyamatára, látni fogjuk a természettudományi társulat egyik legközelebbi ülésén, hol e kérdést körülményesebben fogjuk tárgyalni.

Sz. M.

A TRICHINEKNEK legjobb ellenségeiül a magyar gazdaszonyok bizonyultak be. Ez apró, de néhány év óta már oly féltelmes rémei nyugat Európának a chinai sertésekkel jöttek be először Angliába, melyeknek eredeti hazájában, Chinában már régi idők óta ismerve vannak ez élődi férgek. Angliából majd Német- és Franciaországba terjedtek el, s valóban ez országokban tömérdek pusztítást okoztak, mivel az e népeknél szokásos könnyed főzés mód csak kedvezett szerepeltetésöknek. Hazánkban azonban, mint tudjuk, a folytonos érintkezés daczára a nyugati tartományokkal, mind- eddig még alig fordult elő néhány trichin-nyavalya, — s e szerencsének oka, elismert tekintélyek nyilatkozata szerint, az, mert a magyar gazdaszonyok szeretik jól átfőzni s jól kisütni a húst, a miáltal e férgek, — ha jelen volnának is — eldöglének. Azért csak tartsuk meg a konyhában a régi jó szokást.

D. L.

A „Természettudományi Közlöny“

megjelenik minden hónap elsején — kivéve az augusztus, szeptember, októberi szünnapokat — 3 nagynyolczad ivnyi tartalommal; mihelyt azonban az előfizetők száma lehetővé teszi, a havi füzetek hetenként vagy legalább tíz naponként megjelenő egy ives lapokká alakulnak át. E folyóiratot a társulat tagjai ingyen kapják; nem tagok részére a 27 ívből álló egész évfolyam előfizetési ára 5 frt. Egyébiránt tagja lehet a társulatnak minden feddhetlen jellemű állampolgár, ki a természettudományok iránt érdeklél viseltetik. A Budapesten lakó tag évdíja 5 frt., a vidékié pedig 3 frt.; az oklevélért minden tag egyszer mindenkorra 2 forintot tartozik fizetni.

Az I. kötet (1—9 füzet) még szintén kapható. Az 1870-ben választandó tagok e kötetet 3 frtjával szerezhetik meg. Különben egy kötet bolti ára: 5 frt.

Az I-ső kötet tartalma:

Állattan. A külföldi aquariumok, különös tekintettel a Pesten felállítandóra. 22. — Szerves lények a tenger fenekén. 42. — Dr. Brunetti praeparatai. 43. — A hullók és madarak csontvázaiból Huxley következtetése. 44. — Kergékór a zergéknél. 80. — Hatteria punctata. 82. — Darwin és az állatvilág. 193, 241. — Észleletek a halak ivása körül. 392. — Az afrikai fekete hangyák. 395. — A mesterséges haltenyésztésről. 409.

Ásvány- és Földtan. A gyémánt képződése. 44. — A föld őstörténelme. 44. — Geológiai kert. 74. — A petroleum források apadása. 87. — Mágneshegy. 87. — A lész. 109. — A krétáról. 130. — A forraszcsoi kiserletek újabb haladása. 145. — A wieliczka baleset. 150. — A magyarországi földrengések statistikája 1868-ban. 181. — A Vesuv dagálya és apálya. 183. — A braziliai gyémántok. 185. — Egy dunaföldvári szarvas agancsa. 285. — Az érczek előkészítésének elvei és gyakorlati szabályai. 351. — Az újabb vizsgálatok eredményei, az őstörténelem körében. 364.

Csillagtan. Mennyit költenek más országokban az emberek az égre? 41. — A csillagok élete. 49. — Merkúr átvonulása a Nap korongja előtt. 115. — A Vénus átvonulásokról. 134. — Hell Miksa. 343. — Newton és Pascal. 377. — A novemberi csillag-futásról. 397.

Élettan. Hogyan él a hal a vízben? 44. — Mesterséges termékenyítés. 58. — A könynyek. 78. — Kisfejűek (mikrocephali). 79. — Nyomás által előidézett derme a tarajos götte és a Naja Hajénál. 82. — Szerves élet magas mérsékletekben. 83. — Adatok az agy működéséhez. 126. — A közegészségügy érdekében. 184. — A négerek kihálnak. 185. — A siami ikrek. 215. — Emberies kivégzés mód. 225. — Kivégzettek ten tett észleletek. 226. — Álomkór. 227. — Az agy és részei. 270. — Az akarat sebessége. 370. — Láttani kísérlet vízbolhakkal. 390. — A korcsképződés törvényei. 422. — A két nemet jellemző élettani és értelmi különbségekről. 427. — Két kisfejű gyermek. 431.

Gazdaságtan. A Tiszaszabályozás befolyása a magyar talajra. 97. — Études sur le vin, Pasteur munkájának ismertetése. 138. — A tüzelőanyag pótlása a nap melege által. 234. — Ehető-e a beteg állatok húsa? 286. — A

talajkimerülés befolyása az állatok életére. 349. — A tüzelő anyag lehetséges kifogyásáról. 389. — A mezőgazdasági-vegytan történetéhez. 441.

Növénytan. Nézet a mocsár váltólázról. 43. — Növényhácns. 44. — Villany hatása a növényekre. 44. — Kárpáti képek. 62, 330. — A megromlott levegőről. 85. — A thea valódi hazája. 139. — Sápókór a növényeknél. 177. — Hallier a typhus és himlőről. 228. — A váltóláz. 228. — A zsidók mannája. 281. — Egy kis helyre igazítás. 286.

Természettan és Meteorologia. A meteorologia haladásairól. 5. — Mi a láng és honnan veszi világító erejét? 36, 39. — A méter mérték- és súlyrendszer. 41. — Villany hatása a növényekre. 44. — A perpetuum mobile. 117. — A levegő állítólagos szárazságaról a légfűtésnél. 137. — Apró időközök mérése. 155. — Lélek- és rémjelenések. 161. — Jégképződés a tengerben. 179. — A magyarországi földrengések statistikája 1868-ban. 181. — Delejes téglák. 187. — Hol végződik a tudomány? 208. — A tüzelő anyag pótlása a napmelege által. 234. — Az éjszakai fény. 278. — A meleg mint munkás. 303. — A Holtz-féle villanygépről. 359. — Láttani kísérletek vízi bolhakkal. 390. — Hogyan lehet a gőzképződést gyorsítani? 394. — A közlékenységről. 401.

Vegytan. Atómok és tömecek. 30. — Sóoldatok cserebomlása. 71. — A nitroglycerin (dynamit). 164. — A petroleum párlási terményei. 186. — A pesti világító-gáz vegyalkotása. 231. — A Graham-féle hydrogénium. 233. — A színnye-lipóczi fürdőről. 267. — Az arsén-tartalmú zöld füstékek fölismerése. 395. A mezőgazdasági-vegytan történetéhez. 441.

Vegyesek. Copley-érem. 42. — Társulatunk olvasó terme. —46. — Száz év előtt és most. 76. — Statistikai adatok. 87. — Hirn-féle telodynamikus kábel. 136. A német könyvtárak. 170. — Üvegyapot. 187. — Adoma Figuier-ről. 188. — A létesítendő nagy közlekedési utak. 222. — A csendes-tengeri vaspálya. 229. — Faraday véleménye az iránt, mit tegyen az állam a tudomány érdekében. 236. — A francia tud. akad. tagjai. 236. — Az 1867-ik évi világiállitás eredménye. 276. — A magyar tud. akademiából. 282. — Régi magyar könyvek,

<p>283. — Megemlékezés Balassa János felett. — 289. — A nyelvészet mint természettudomány. — 319. — Könyvismertetések. 349. — Meghívás a fumei nagy gyűlésre. 353. — Humboldt szü- letés napjának évfordulója. 384. — Az 1869-ki</p>	<p>természettudományi congressusokról. 386. — Évszázados megemlékezés James Watt-ról. 395 — A természettudományi oktatásról. 396. Az 1868-ik évben elhalt tudósok nekrológja. 435.</p>
--	---

Kéziratok tagsági nyilatkozatok megrendelések, előfizetések, reclama-
tiók a szerkesztő-titkárhoz (Buda, műegyetem) intézendők.

Értesítés.

A k. m. természettudom. társulat 1869. április 7-én tartott választ-
mányi ülésében elhatározottat, hogy az 1868. és 1869-ben megválasztott
és az ezután megválasztandó rendes tagok a régiebb kiadványokból fenn-
maradt néhány kötetet (előbb Évkönyvek, utóbb Közlöny czim alatt)
kötetenként egy-egy forintjával szerezhetik meg. Különben egy kötet
bolti ára: 3 frt.

A társulat e kedvezményvel különösen azt akarja elérni, hogy az
előbbi években tanusított munkásság eredményeivel az új tagok is
megismerkedjenek. — Némely kötet végkép elfogyott ugyan, de ez a
tárgyra nézve összefüggetlen kiadványok becsét aligha fogja lényegesen
csökkenteni.

Az Évkönyvekből kapható még a III-dik (1851—1856) és a IV-ik
kötet (1857—1859), a Közlönyből pedig az I. (1860), II. (1861), V. (1865)
és VI. (1866.)

Mondanivalók.

— A „*Természettudományi Közlöny*“ 1869-iki évfolyamának (I-ső
kötet) második kiadása megjelenvén, kéretnek a Természettudományi
Társulat azon tagjai, kik egyes füzeteket még netán nem kaptak volna
meg, sziveskedjenek azt a szerkesztőséggel minél előbb tudatni.

— A novemb. 3-ikán és deczemb. 1-én tartott választmányi üléseken
megválasztott rendes tagok oklevelei már mult deczember 26-án pos-
tára adattak.

A kir. magyar

TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

1870-ik évi január 5-ik napján, d. u. 5 órakor

A MAGYAR AKADEMIA HETI ÜLÉSTERMÉBEN

KÖZGYÜLÉST

tart, melynek tárgyai:

1. Elnöki megnyitó-beszéd. 2. Titkári jelentés. 3. Pénztárnoki je-
lentés. 4. Könyvtárnoki jelentés. 5. A választmány előterjesztései. 6. A
társulat felirata gazdasági vegyakisérleti állomások érdekében. 7. Pénz-
tárnok-választás.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.